

Fælles pædagogisk rammebeskrivelse for mad- og måltider dagtilbud

Brøndby Kommune 2024

Forord

Kommunalbestyrelsen har i april 2023 godkendt nye retningslinjer for mad og måltider på dagtilbudsområdet, som udstikker rammerne for måltiderne i dagtilbuddene. Herigennem er vi med til at skabe gode forudsætninger for, at børn i alle kommunes dagtilbud får sund og nærende mad, som giver dem energi til en hverdag med leg og bevægelse, samt at børnene får gode erfaringer med mad og måltider, hvor der er plads til samvær og fællesskab.

Denne rammebeskrivelse tager udgangspunkt i de fælles retningslinjer for mad og måltider og giver svar på nogle af de konkrete spørgsmål, som vi har erfaring med opstår, når vi er mange, som skal mødes om et måltid. Derfor er rammebeskrivelsen tiltænkt både personale i dagtilbud og til forældre.

Derudover har hvert dagtilbud også udarbejdet lokale værdier for måltiderne. Hvis du som forælder har spørgsmål til mad- og måltider i et bestemt børnehus, kan du med fordel spørge personalet eller lederen i dit barns dagtilbud.

Indhold

1. Om madordning i dagtilbud
2. Forældre og bestyrelsens rolle i forhold til mad og måltider
  - Inspiration til forældre
3. Det pædagogiske arbejde med mad- og måltider
4. Vi følger Fødevarestyrelsens kostråd
  - Begrænset sukker: Vi giver forældrene råderummet
  - Inspiration til forældre: Hvad kan vi dele ud til fødselsdage?
  - Vidste du? Om fødevarers klimaaftryk
5. Retningslinjer for børn med fødevarerallergi og særlige kosthensyn
  - Børn med fødevarerallergi
  - Fritagelse for frokostordning
  - Kød, vegetarisk og vegansk kost
  - Hensyn til religion og kultur

Om madordning i dagtilbud

Jf. Dagtilbudsloven skal alle børn i dagtilbud have et sundt frokostmåltid. Formålet i Dagtilbudsloven om et sundt frokostmåltid er at medvirke til at skabe sunde kostvaner hos børn og bidrage til børnenes generelle trivsel og udvikling.

Madordningen i Brøndby Kommunes dagtilbud inkluderer morgenmåltid, frokost og mellemmåltider. Det er op til det enkelte dagtilbud at tilrettelægge, på hvilke tidspunkter, måltiderne serveres. Alle vores børnehuse har produktionskøkkener, og i de børnehuse, som har fælles madordning, er der køkkenpersonale ansat, som hver dag tilbereder mad til børnene. Ved fravær i køkkenet anvendes evt. rester eller der bestilles mad udefra.

I de børnehuse, hvor der er madordning, må forældre som udgangspunkt ikke medbringe mad og drikke hjemmefra - kun hvis der aftales andet med personalet.

Forældre og bestyrelsens rolle i forhold til mad og måltider

Forældre har det primære ansvar for at tilbyde sit barn mad, som understøtter deres sundhed og trivsel. Fødevarestyrelsen opfordrer alle danskere til at følge de officielle kostråd. Herigennem får vi en sund og klimavenlig balance i det, som vi spiser og drikker.

Kommunalbestyrelsen har vedtaget retningslinjer for mad og måltider, som tager udgangspunkt i bl.a. Fødevarestyrelsens officielle kostråd. Desuden indeholder de nogle specifikke regler, som skal overholdes, når dagtilbuddene serverer mad. Fx må der ikke serveres okse-, kalve- og lammekød.

Hvis dit barn ikke spiser morgenmad i dagtilbuddet, forventer vi desuden, at dit barn, så vidt muligt, har fået morgenmad hjemmefra, så barnet har energi til at indgå i dagens aktiviteter.

Vi opfordrer desuden alle forældre til at støtte op om det fælles frokostmåltid i dagtilbuddet. Et af formålene ved frokostmåltidet er at skabe en fælles oplevelse om måltidet, og give børnene mulighed for at spejle sig i andre og blive inspireret til at smage og nyde maden.

Vi tager de nødvendige hensyn, hvis dit barn har fødeareallergier eller af religiøse eller kulturelle grunde, har nogle særlige forbehold ift. mad, så længe det er i overensstemmelse med Fødevarestyrelsens retningslinjer.

Hvilken rolle har forældrebestyrelsen ift. madordningen i dagtilbud?

Jf. Dagtilbudsloven skal alle børn i daginstitutioner have et sundt frokostmåltid. For at skabe fleksibilitet i ordningen, har forældrebestyrelsen i daginstitutioner kompetence til at fravælge madordningen. Hvert andet år skal forældrebestyrelsen tage stilling til, om de fortsat ønsker fælles frokostordning. Hvis forældrene fravælger frokostordningen skal forældre fremover selv medbringe madpakker til deres børn, og der vil ikke blive produceret mad i børnehushets køkken. Forældrebetalingen bliver desuden nedsat.

Som medlem af forældrebestyrelsen kan du desuden være med til at præge nogle principper for måltiderne. Det overordnede ansvar for måltidet ligger hos dagtilbudslederen og personalet, herunder den medarbejder, som tilbereder maden.

Inspiration til forældre

Hvis I vil læse mere om mad og måltider for børn:

- [Madmodige børn \(smagforlivet.dk\)](http://smagforlivet.dk)
- [Mad til små - fra mælk til familiens mad - Fødevarestyrelsen \(foedevarestyrelsen.dk\)](http://foedevarestyrelsen.dk)
- [Mad og måltider i dagtilbud og familien \(EVA\)](#)

Det pædagogiske arbejde med mad og måltider

Der er pædagogiske måltider i alle kommunens børnehuse, som har fælles frokostordning. De pædagogiske måltider er symbolske måltider, hvor personalet, i forbindelse med f.eks. morgenmad, frokost og mellemmåltider, spiser små portioner af det samme mad som børnene.

Vi har pædagogiske måltider fordi vi ved, at voksne kan have en vigtig rolle i forhold til at understøtte børns viden om og erfaringer med mad og måltider. Børns meningsdannelse om mad præges i høj grad af de voksnes madmod og fortælling om maden. Derfor vil vi gerne være gode rollemodeller under måltidet, ved at tage del i det samme måltid som børnene og opmuntre dem til at smage på nye retter. Det betyder også, at personalet ikke spiser deres madpakker sammen med børnene, men spiser det mad, som børnene får serveret. Personalet skal som aktivt deltagende i måltidet understøtte interaktioner børnene imellem, så de lærer af og med hinanden, hvilket kan understøtte børnenes sociale relationer og det sociale samspil under måltidet.

Derudover har alle vores børnehuse udarbejdet tydelige værdier for det gode måltid, som tager afsæt i den styrkede pædagogiske læreplan. Dette bidrager til en fælles pædagogisk forståelse og praksis om mad og måltider i vores børnehuse og til, at vi i forbindelse med måltiderne understøtter børnenes trivsel, læring, dannelse og udvikling.

Spis planterigt, varieret og ikke for meget

*Spis flere grøntsager
og frugter*

*Sluk tørsten
i vand*

Spis mad med fuldkorn

*Spis mindre kød –
vælg bælgfrugter og fisk*

*Vælg planteolier
og magre
mejeriprodukter*

*Spis mindre af det
søde, salte og fede*

Vi følger Fødearestyrelsens kostråd

Fødearestyrelsens 7 kostråd fra 2021 udgør en fælles rettesnor til at få en sund og klimavenlig balance i det, vi spiser og drikker.

De 7 kostråd er:

- Spis planterigt, varieret og ikke for meget.
- Spis flere grøntsager og frugter.
- Spis mindre kød – vælg bælgfrugter og fisk.
- Spis mad med fuldkorn.
- Vælg planteolier og magre mejeriprodukter.
- Spis mindre af det søde, salte og fede.
- Sluk tørsten i vand.

Faglighed i køkkenerne

For at understøtte, at alle dagtilbud kan efterleve Fødearestyrelsens kostråd, stiller kommunens som udgangspunkt krav om, at køkkenpersonalet har uddannelse inden for madlavning og ernæring. Det er dagtilbudslederens ansvar, at den mad, som tilberedes og serveres i dagtilbuddene efterlever gældende retningslinjer for kost og ernæring samt hygiejne.

Vidste du?

At okse, kalv og lam udleder tre gange så meget CO₂, sammenlignet med gris, fjerkræ og fisk

Begrænset sukker: Vi giver forældre råderummet

I Fødevarestyrelsens kostråd fra 2021 anbefales alle at spise mindre af det søde, salte og fede. Tilsat sukker frarådes til børn under 4 år, og råderummet for søde sager er begrænset til fire små portioner om ugen for børn i alderen 4-6 år.

Fødevarestyrelsen vurderer, at danske børn indtager op til fire gange mere af søde sager og drikkevarer, end der tilrådes i en sund kost. Det er en udfordring, fordi et højt og regelmæssigt indtag af søde sager og drikke tager pladsen fra mere næringsrige føde- og drikkevarer i kosten.

Derfor serverer vi som udgangspunkt ikke søde sager og sukkerholdige drikkevarer i vores børnehuse. Vi betragter sukker som et krydderi, der bruges på samme måde som andre krydderier til at give smag og balance i maden, men vi serverer ikke søde sager. Når vi ikke serverer søde sager skaber vi samtidig plads til, at forældre selv kan afstemme deres barns sukkerindtag.

Så meget er der plads til på en uge

4-6 årige
4 små portioner

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri
Fødevarestyrelsen

© Fødevarestyrelsen / De officielle kostråd – godt for sundhed og klima

Inspiration til forældre

Hvordan fejrer vi fødselsdage og særlige begivenheder?

I Danmark er fest og hygge oftest forbundet med bl.a. kage, slik og saftvand. I et dagtilbud med mange børn, kan hver dag hurtig blive til "festdag", og det kan være svært for os ikke at overskride det råderum for sukker, som Fødevarestyrelsen anbefaler for børn.

Det er op til hvert dagtilbud at beslutte, om forældre må medbringe mad i forbindelse med fødselsdage osv. Som forælder, skal du derfor spørge personalet i dit barns dagtilbud, om du må medbringe mad i forbindelse med eksempelvis fødselsdage. Personalet vil også gøre forældre opmærksom på, hvis der er børn med fødevareallergier, eller som har andre kosthensyn, forældre skal tage hensyn til. Maden forældre medbringer, skal meget gerne være økologisk, da vi som udgangspunkt serverer økologisk mad i vores dagtilbud.

Bemærk, at maden som forældre medbringer som udgangspunkt skal være spiseklar, så personalet ikke skal gå fra børnegruppen, for at skære f.eks. frugt og grønt.

Fælles for alle dagtilbud er, at der ikke må serveres fødevarer med tilsat sukker.

Hvad kan vi fx dele ud i forbindelse med fødselsdage?

- *Hjemmebag uden sukker*
- *Ostehaps*
- *Frugtspyd*

Hvad er retningslinjerne for børn med særlige allergier og kosthensyn?

Børn med fødevareallergi

Hvis et barn er allergisk overfor bestemte fødevarer som f.eks. nødder, laktose og gluten eller har en sygdom, som kræver, at barnet fritages for bestemte fødevarer, skal forældre indhente en lægeerklæring hvor det fremgår, hvilke fødevarer, som barnet ikke må indtage. Lægeerklæringen gives til lederen af dagtilbuddet og på baggrund heraf, sørger køkken og pædagogisk personale for, at barnets allergi tilgodeses i madlavningen.

Afhængig af barnets allergi, kan køkkenpersonalet vælge at tilberede specifikke alternativer til det enkelte barn eller evt. erstatte den pågældende fødevarer i de fælles retter.

Hvis forældre ikke kan fremvise en lægeerklæring ift. de fødevarer, som barnet ikke må indtage, er dagtilbuddet ikke forpligtet til at tilberede alternative retter til barnet.

Børn med særlige behov

Børn, der går i kommunens specialtilbud kan have særlige behov, når det kommer til mad og måltider. Der kan være et stort behov for forudsigelighed – også når det kommer til, hvilken mad der serveres. For at skabe trygge rammer for barnet, og for barnet ikke skal bruge alt sin energi på måltidet imødekommes som udgangspunkt de behov barnet måtte have.

Fritagelse fra frokostordning ved særlige allergier eller anden sygdom

Ved allergi eller anden sygdom, kan forældre ansøge om, at deres barn fritages fra et sundt frokostmåltid. Dette gælder, hvis barnet har en lægedokumenteret allergi eller anden sygdom, som kræver en specialkost, hvor kommunen ikke på forsvarlig vis kan give barnet et sundt frokostmåltid i daginstitutionen.

Hvis et barn har allergi eller anden sygdom, som kræver specialkost, skal forældre derfor orientere dagtilbuddet. Dagtilbuddet vil i de fleste tilfælde kunne tilbyde en kost, som imødekommer barnets behov.

Hvis dette ikke er tilfældet, kan forældre, i samarbejde med det enkelte dagtilbud, ansøge om fritagelse fra frokostordningen således forældrene ikke skal betale for frokostordningen og selv kan medbringe mad til barnet.

Kød, vegetarisk og vegansk kost

Retningslinjerne for mad og måltider bestemmer, at vi af hensyn til klimaet ikke serverer okse-, kalve- og lammekød i dagtilbuddene.

Vegetarisk kost kan godt efterleve Fødevarestyrelsens ernæringsanbefalinger og er ofte en mere klimavenlig løsning. Derfor skal alle børnehuse i Brøndby Kommune kunne tilbyde vegetarisk mad til børn, hvis forældre efterspørger dette. Med vegetarisk mad menes mad uden kød og fisk, men med æg og mælkeprodukter.

Vegansk mad er mad uden fisk, kød, æg og mælkeprodukter. Fødevarestyrelsen fraråder, at der serveres vegansk mad i dagtilbud, da det kan være vanskeligt at sikre, den rette ernæring for barnet. Dagtilbuddenes madordning skal i følge dagtilbudsloven leve op til Fødevarestyrelsens anbefalinger og derfor tilbyder Brøndby Kommune ikke vegansk kost i dagtilbuddene.

Forældrene må gerne selv tage mad med til børnene, hvis forældrene f.eks. ønsker vegansk mad eller har andre særlige forbehold. De skal dog fortsat betale til den fælles madordning. Mulighederne for fritagelse for betaling er beskrevet i dagtilbudsloven, og er kun muligt ved lægedokumenteret sygdom og allergi.

Hensyn til religion og kultur

I alle vores dagtilbud tages hensyn til børn, der af religiøse eller kulturelle årsager har særlige regler eller forbehold i forhold til mad. Der skal som udgangspunkt kunne tilbydes vegetarmad som alternativ til den faste menu samt halal.

Det er op til det enkelte børnehus at beslutte, om eksempelvis al kød, der serveres, er halal eller om der tilberedes specifikke alternativer til en børnegruppe. Dette er for at tilgodese, så mange børns behov som muligt og for at køkkenpersonalet ikke skal tilberede mange forskellige alternativer hver dag.